

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดสุนทรียศาสตร์ประติมากรรมในปราสาทหินพนมรุ้ง ผู้วิจัยศึกษาในวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ (๒) เพื่อศึกษาประติมากรรมในปราสาทหินพนมรุ้ง (๓) วิเคราะห์แนวคิดสุนทรียศาสตร์ประติมากรรมในปราสาทหินพนมรุ้ง ผลการศึกษาพบว่า

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ แนวคิดทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ เป็นปรัชญาส่วนหนึ่งในปรัชญาสาขาคุณวิทยา (Axiology) ที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความสวย ความงาม ความไพเราะโดยเฉพาะอย่างยิ่งความงามด้านศิลปะเพื่อหามาตรการสำหรับตัดสินความงาม ความงามเป็นความรู้สึกของจิตใจจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับธรรมชาตินิสัยส่วนบุคคลและการฝึกอบรม ความงามเป็นคุณสมบัติในทางศีลธรรมพุทธิปัญญาและรูปสมบัติ ซึ่งอาจโน้มน้าวใจเราให้เกิดความรู้สึก และความปลาบปลื้มยินดีด้วยความสมบูรณ์ของรูป สี เสียง กลิ่น รส และความคิด ความงามเป็นความกลมกลืนระหว่างเนื้อหากับรูปแบบ ความงามในแง่ของปรัชญาเป็นเรื่องราวของการพิจารณาถึงความเหมาะสมประโยชน์ มีคุณค่าต่อสังคม สุนทรียะ มีส่วนประกอบเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพต่างๆ ของแต่ละบุคคลให้เหมาะสมกลมกลืนสำหรับการตัดสินคุณค่าทางความงามนั้น ไม่สามารถใช้กฎเกณฑ์หรือเหตุผลที่เป็นรูปธรรมมาพิสูจน์ได้ อย่างคณิตศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ จึงทำให้เกิดทฤษฎีในการตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะหลายทฤษฎีซึ่งเกี่ยวข้องกับจิตของผู้รับรู้ วัตถุทางสุนทรียะและความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองสิ่งนี้ นักปรัชญาและนักสุนทรียศาสตร์ได้เสนอทฤษฎีทางความงาม ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปถึงความมีอยู่ของความงามไว้ด้วยกัน ๔ ทฤษฎี คือ ทฤษฎีอัตนัยนิยม (Subjective Theory) ทฤษฎีปรนัยนิยม (Objective Theory) ทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relative Theory) และ ทฤษฎีอุบัติการณ์ใหม่ (Emergent Theory of Value) โดยมีแนวคิดที่ต่างกัน

ทฤษฎีอัตนัยนิยม (Subjective Theory) หรือ ทฤษฎีจิตวิสัย (Subjectivism) เชื่อว่าคุณค่าทางสุนทรียะเป็นคุณสมบัติของจิตที่ตอบสนองต่อวัตถุทางสุนทรียะโดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติใดๆ ของวัตถุทั้งสิ้น นักปรัชญาอัตนัยนิยมจึงเน้นความสำคัญที่ความรู้สึกของตัวบุคคล โดยถือว่ามนุษย์เป็นผู้ตัดสินทุกอย่าง (Man is the Measure of all things) และถือว่า ความรู้สึกเกี่ยวกับความงามที่ถูกกล่าวออกมานั้นเป็นเพียงการแสดงออกของความรู้สึกว่าชอบหรือไม่ชอบของผู้พูดเท่านั้น ความงามไม่ได้มีอยู่จริงในวัตถุใดๆ หากแต่อยู่ที่ใจของผู้ชมหรือผู้ฟังเองซึ่งทำให้คิดไปว่าความงามมีอยู่ในวัตถุ

ทฤษฎีปรนัยนิยม (Objective Theory) หรือทฤษฎีวัตถุวิสัย (Objectivism) เชื่อว่าความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุ (Beauty as quality of an object) และเป็นคุณสมบัติที่ติดตัววัตถุนั้นมาตั้งแต่เริ่มแรกไม่ว่าเราจะสนใจในวัตถุนั้นหรือไม่ก็ตาม การที่เราให้ความสนใจต่อวัตถุสิ่งนั้นก็เพราะเราพบว่าวัตถุนั้นมีความงามอยู่ในตัวของวัตถุเอง เมื่อความงามมีอยู่จริงในวัตถุเกณฑ์ในการตัดสินความงามจึงมีลักษณะที่แน่นอนตายตัว

ทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relative Theory) เป็นทฤษฎีที่อยู่กึ่งกลางระหว่างอัตนัยนิยมและปรนัยนิยม กล่าวคือ เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญทั้งความรู้สึกทางสุนทรียะตามรสนิยมของผู้รับรู้และคุณสมบัติทางความงามของวัตถุในการประเมินคุณค่าทางสุนทรียะ โดยเชื่อว่า ความงามไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะจากความรู้สึกของบุคคลผู้รับรู้ หรือจากคุณสมบัติของวัตถุเพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่ง หากแต่เป็นภาวะของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุที่มีปฏิกิริยาตอบสนองในสัดส่วนพอๆ กัน

๕.๑.๒ ประติมากรรมในปราสาทหินพนมรุ้ง ประติมากรรม นับว่าเป็นศิลปะที่เก่าแก่ที่สุด เกิดขึ้นตั้งแต่ยุคหิน (Paleolithic) สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ในทางไสยศาสตร์ ศาสนกิจ การปกครอง การเมืองหรือเพื่อประโยชน์อย่างอื่น มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีให้เห็นโดยทั่วไปในรูปแบบต่างๆ สำหรับจุดมุ่งหมายของการสร้างผลงานประติมากรรม แต่เดิมนั้นสร้างขึ้นเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนอันเกี่ยวกับศาสนา พระมหากษัตริย์หรือผู้ปกครองประเทศ ต่อมาการดำเนินชีวิตของผู้คนได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผลงานประติมากรรมเริ่มมีบทบาทต่อสังคมมากขึ้น ประติมากรรมที่ปรากฏ ณ ปราสาทพิมาย มีทั้งประติมากรรมที่สร้างขึ้นในคติความเชื่อศาสนาฮินดูและในคติความเชื่อพระพุทธศาสนาลัทธิมหายานซึ่งจะปรากฏในส่วนต่างๆ ของปราสาท เช่น บนทับหลัง หน้าบัน กลีบขนุนปรางค์ เสาติดกับผนัง และโคนเสาประดับ กรอบประตู ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ ๓ ลักษณะ ดังนี้คือ ๑. ประติมากรรมลอยตัว ๒. ประติมากรรมนูนสูง ๓. ประติมากรรมนูนต่ำ ประติมากรรมลอยตัว ได้แก่ รูปแกะสลัก รูปบุคคล รูปสัตว์ ประติมากรรมนูนสูง ปรากฏทั้งภาพบุคคลและภาพสัตว์ ซึ่งมีทั้งภาพบุคคลและสัตว์สลักแยกกันเป็นเอกเทศ และภาพสลักเล่าเรื่องตามคติความเชื่อในศาสนาพุทธ ศาสนาฮินดู ภาพเล่าเรื่องจากมหากาพย์รามเกียรติ์และมหาภารตะ ซึ่งมักจะปรากฏอยู่ในบริเวณทับหลัง (Lintel) หน้าบัน (Pediment) กลีบขนุนปรางค์ (Antefixe) เสาติดกับผนัง (Pilaster) และเสาประดับกรอบประตู (Colonnade) ประติมากรรมนูนต่ำ (Bas-relief) ภาพแกะสลักนูนต่ำที่ปรากฏที่ปราสาทพิมาย ส่วนใหญ่เป็นภาพที่ไม่ค่อยมีความสำคัญและไม่เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อทางศาสนาเหมือนกับภาพเทวดา เทพดาธิดาหรือรูปเคารพอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตาม หากแต่ภาพสลักนูนต่ำถูกนำมาใช้ประกอบในการจัดองค์ประกอบของภาพให้เกิดความสมจริงกับเหตุการณ์นั้น ๆ และก่อให้เกิดความสวยงามยิ่งขึ้น

๕.๑.๓ วิเคราะห์แนวคิดสุนทรียศาสตร์ประติมากรรมในปราสาทหินพนมรุ้ง สำหรับประเด็นเรื่องปัญหาความมีอยู่ของความงามในประติมากรรมของปราสาทหินพนมรุ้งทฤษฎีทฤษฎีอัตนัยนิยม (Subjective Theory) เห็นว่าทางสุนทรียะ คือคุณสมบัติของจิตหรือความรู้สึกตอบสนองทางด้านสุนทรียของผู้รับรู้ ที่มีต่อวัตถุทางสุนทรียะเพียงอย่างเดียว โดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติใดๆ ของวัตถุทางสุนทรียะ ความรู้สึกตอบสนองในเชิงสุนทรียะนี้ เช่น ความชอบ ความเพลิดเพลิน หรือความพึงพอใจ

ทฤษฎีวัตถุวิสัยเห็นว่า คุณค่าทางสุนทรียะ คือคุณสมบัติของวัตถุทางสุนทรียะ คุณสมบัติทางสุนทรียะนี้ เป็นคุณสมบัติดั้งเดิมที่ติดตัววัตถุทางสุนทรียะมาตั้งแต่แรกเริ่ม และมันมีความเกี่ยวข้องกับตัววัตถุทางสุนทรียะเพียงอย่างเดียว เมื่อคุณค่าทางสุนทรียะเป็นคุณสมบัติของวัตถุคุณค่าทางสุนทรียะจึงมีลักษณะเป็นสัมบูรณ์ (Absolute) สิ่งที่เป็นสัมบูรณ์ค่าของมันย่อมคงที่และแน่นอนตายตัว ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามความรู้สึก หรือความพึงพอใจของใครหรือสิ่งอื่นใด

ทฤษฎีสัมพัทธวิสัยเห็นว่า หลักเกณฑ์การตัดสินของความจริงนั้นไม่ใช่กฎที่สมบูรณ์ตายตัว เพราะจักเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะแวดล้อม เป็นกลุ่มที่มีแนวคิดคล้าย ๆ กับกลุ่มอัตนัย แตต่างกันตรงที่กลุ่มสัมพัทธวิสัยนั้นมีความเชื่อว่า กฎเกณฑ์การตัดสินทางความจริงนั้นขึ้นอยู่กับสภาวะแวดล้อม วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นหรือขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ ตลอดจน ดิน ฟ้า อากาศของแต่ละพื้นที่ โดยไม่ขึ้นอยู่กับตัวผู้วิจารณ์

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาความมีอยู่ของความจริงแล้ว ความจริงของประติมากรรมในปราสาทหินพนมรุ้งมีลักษณะที่สอดคล้องและมีความสัมพันธ์กับความเชื่อศาสนา อาจกล่าวได้ว่าความมีอยู่ของความจริงของประติมากรรมในปราสาทหินพิมายก็คือความดี การที่จะตัดสินว่าความจริงนั้นมิใช่หรือไม่ต้องพิจารณาถึงคุณค่าแห่งความดีไปด้วย เพราะฉะนั้นความจริงของประติมากรรมในปราสาทหินพนมรุ้งจึงมีลักษณะที่ไม่เหมือนแนวคิดตะวันตก หากนำแนวคิดทั้ง ๓ ทฤษฎีดังกล่าวมาตัดสินอาจทำให้ไม่เข้าถึงความมีอยู่ของความจริงได้ ความจริงของประติมากรรมใน ปราสาทหินพนมรุ้งนอกจากจะมีคุณค่าทางสุนทรียภาพแล้ว แต่ก็ยังมีประติมากรรมที่ให้ความจริงทางอภิปรัชญา ความดีทางจริยศาสตร์อีกด้วย

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

(๑) ควรมีการศึกษาประติมากรรมในปราสาทต่าง ๆ ในประเทศไทยเพื่อให้เห็นความจริงแบบหลากหลาย และเพื่อเข้าใจเจตนารมณ์จุดมุ่งหมายของความจริงในสมัยนั้น ๆ

(๒) ควรมีการศึกษาประติมากรรมในเชิงลึก โดยศึกษาประติมากรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เห็นและเข้าถึงคุณค่าของความจริง

(๓) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความจริงของประติมากรรมตะวันตกและความจริงของประติมากรรมในทศวรรษตะวันออกเพื่อให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างกัน